

об'єднань у напрямку його лібералізації, збільшення різновидів правовідносин, в яких би громадські об'єднання реалізовували свою активну адміністративну правосуб'єктність, узасвідуючи з органами державної влади, за відсутності державного регулювального впливу на них саме у цих правовідносинах.

Список використаних джерел:

1. Туманова А. С. Государственно-правовое регулирование деятельности общественных организаций России в начале XX века : автореф. дис. на соиск. учен. степ. докт. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теория и история права и государства, история правовых учений» / А. С. Туманова ; Академия управления МВД Российской Федерации. – М., 2003. – 34 с.
2. Гессен В. М. Административное право : [популярные лекции для самообразования] / Владимир Матвеевич Гессен. – СПб. : Паровая скоропеч. Г. Пожарова, 1903. – 240 с.
3. Ивановский В. В. Учебник административного права (Полиц. право. Право внутр. упр.) / Виктор Викторович Ивановский. – [2-е изд., испр. и доп.]. – Казань : Типо-лит. Имп. ун-та, 1907. – 546 с.
4. Белявский Н. Н. Полицейское право (Административное право) : [конспект лекций] / Николай Николаевич Белявский. – [2-е изд., доп.]. – Юрьев : тип. К. Маттисена, 1910. – 372 с.
5. Тарасов И. Т. Лекции по полицейскому (административному) праву / Иван Трофимович Тарасов. – М. : тип. Моск. ун-та, 1908. – Т. 2 : Общая часть. – 1910. – 266 с.
6. Дерюжинский В. Ф. Полицейское право : [пособие для студентов] / Владимир Федорович Дерюжинский. – СПб. : Сенат. тип., 1903. – 499 с.
7. Елистратов А. И. Административное право : [лекции] / Аркадий Иванович Елистратов. – М. : тип. т-ва И. Д. Сытина, 1911. – 235 с.
8. Ануфриев Н. П. Правительственная регламентация образования частных обществ в России / Н. П. Ануфриев // Вопросы административного права. – 1917. – № 1. – С. 15–44.
9. Дерюжинский В. Ф. Полицейское право : пособие для студентов / Владимир Федорович Дерюжинский. – [издание 2-е дополненное]. – СПб. : Сенатская типография, 1908. – 552 с.
10. Елистратов А. И. Должностное лицо и гражданин / А. И. Елистратов // Вопросы административного права. – Книга I. – М., 1916. – С. 76–89.
11. Андриевский И. Е. Полицейское право / Иван Ефремович Андриевский. – С.-Петер., 1874. – 648 с.
12. Ивановский В. В. Учебник административного права (Полицейское право. Право внутреннего управления) / Виктор Викторович Ивановский. – [4-е издание]. – Казань, 1911. – 506 с.

СКВИРСЬКИЙ І. О.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри конституційного
та трудового права
(Запорізький національний університет)

УДК 342.9: 351.754.5 (477)

**НОВИЙ ПОГЛЯД НА ЗМІСТ КАТЕГОРІЇ
«ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ»**

Присвячено аналізу сутності та змісту категорії «державне управління». Аналізуються підходи до тлумачення категорії «державне управління» в історичній ретроспективі, а також з позиції європейської адміністративно-правової науки. Наголошується на недоцільності розмежування державного управління та публічно-сервісної діяльності. Робиться висновок, що державне управління – це форма діяльності органів виконавчої влади.

Ключові слова: управління, державне управління, адміністративне право, органи виконавчої влади, адміністративний акт.

Стаття посвячена аналізу сутності и содержания категории «государственное управление». Анализируются подходы к толкованию категории «государственное управление» в исторической ретроспективе, а также с позиции европейской административно-правовой науки. Указывается на нецелесообразность разграничения государственного управления и публично-сервисной деятельности. Делается вывод, что государственное управление представляет собой форму деятельности органов исполнительной власти.

Ключевые слова: управление, государственное управление, административное право, органы исполнительной власти, административный акт.

The article is devoted to the analysis of the essence and content of such category as «public administration». The author analyses the approaches to the interpretation of such category as «public administration» in historical retrospective and from the perspective of European administrative law science. Necessity to distinguish between state administration and public and service activity is proved. Conclusion is made that state administration is the form of the activity of executive agencies.

Key words: administration, state administration, administrative law, executive agencies, administrative act.

Вступ. Розвиток адміністративно-правової теорії супроводжується досить активним обговоренням сутності та змісту відповідного категоріального апарату, який, як відомо, становить основу будь-якої галузі науки. Протягом останніх років у юридичний та науковий обіг введено чималу кількість нових категорій (адміністративний договір, адміністративні послуги, адміністративні процедури тощо), які суттєво збагатили адміністративно-правову доктрину. Необхідно також зазначити, що процес трансформації категоріального апарату адміністративного права незавершений, що знову й знову змушує нас розмірковувати про зазначену проблематику.

У ракурсі викладеного зауважимо, що досить часто українські автори (Ю. П. Битяк, Т. О. Коломоець, А. Т. Комзюк, Р. С. Мельник, С. Г. Стеценко та ін.) дискутують з приводу змістовного наповнення категорії «державне управління», яка займає центральне місце фактично в більшості наукових досліджень з адміністративного права. Не стали у цьому плані винятком і праці автора даного дослідження, що, власне, й пояснює наше бажання долучитися до обговорення цього питання, актуальність, якого, на наш погляд, не викликає жодних сумнівів.

Постановка завдання. Мета статті – стислий історичний огляд підходів вітчизняних авторів до розуміння сутності категорії державне управління.

Результати дослідження. Першим кроком на шляху досягнення мети даної статті, на наш погляд, має стати стислий історичний огляд підходів вітчизняних авторів до розуміння сутності категорії державне управління. Це пов'язано з тим, що лише в історичній перспективі визначається справжнє значення та справжній розмір явищ і фактів суспільного життя [1]. Так, вивчаючи означену проблематику, М. І. Єропкін та А. П. Ключніченко свого часу писали, що предмет радянського адміністративного права утворюють суспільні відносини, які складаються у сфері державного управління, під яким, у свою чергу, розумілася виконавча та розпорядча діяльність органів радянської держави, яка здійснювалася останніми у межах наданої їм компетенції, на підставі та на виконання законів [2, с. 8, 32].

У свою чергу, І. М. Пахомов під радянським державним управлінням пропонував розуміти підзаконну організаційно-владну діяльність виконавчих і розпорядчих органів державної влади, а в окремих випадках і громадських організацій, яка безпосередньо спрямовувалася на практичне здійснення законів у процесі господарського, соціально-культурного та адміністративно-політичного будівництва [3, с. 20]. Подібним чином державне управління визначали також інші радянські вчені [4, с. 3–5; 5, с. 6–17]. Узагальнення наявних

точок зору дозволяє зробити висновок, що державне управління у радянський період розглядалося у такому контексті:

– державне управління аналізувалося як один із видів державної діяльності поряд з такими її видами, як законодавча діяльність, правосуддя та прокурорський нагляд, що впливало безпосередньо з Конституції СРСР та Конституцій радянських республік;

– державне управління здійснювалося спеціальними суб'єктами – органами радянського державного управління, які утворювали самостійний вид державних органів, покликаних здійснювати саме управлінську діяльність;

– державне управління мало своїм основним напрямком діяльності виконання законів та підзаконних актів. Органи, які здійснювали державне управління, становили виконавчий апарат соціалістичної держави;

– в умовах планової економіки, централізації управління державне управління, по суті, отожднювалося з державним керівництвом усіма процесами, які відбувалися в господарській, соціально-культурній та адміністративно-політичних сферах;

– як безпосередні об'єкти радянського державного управління виділялися: області державного управління; сфери державного управління; галузі державного управління; організаційні комплекси виробничо-технічного та іншого характеру; трудові колективи;

– у зміст державного управління включалися організаційно-розпорядчі функції, у тому числі функції державного регулювання та державного контролю [6; 7].

Подібну спрямованість та зміст радянського державного управління було викликано до життя низкою передумов, зокрема:

– відмовою радянського законодавця від принципу розподілу влади. Конституції СРСР, а також Конституції радянських республік не містили положень про поділ влади у СРСР. У названих документах йшлося лише про розподіл державних функцій між органами державної влади. Подібний підхід до організації та здійснення державної влади, відповідно, дозволяв характеризувати радянську державу як тоталітарну;

– повною нерозвиненістю інституту місцевого самоврядування. Як відомо, інститут місцевого самоврядування не визнавався радянською владою вже з самого початку її запровадження на теренах нашої держави. Характеризуючи дану ситуацію, В. Л. Кобалевський у 20-х рр. ХХ ст. зазначав, що в СРСР для такого інституту немає місця, оскільки радянський державний устрій не знав протиставлення уряду й земства. Органи робітничого уряду, наголошував учений, були побудовані за принципом «демократичного централізму» й мали абсолютно однорідну юридичну природу [8, с. 101–102];

– зосередженням усіх засобів виробництва у державній власності, що викликало необхідність існування розгалуженої системи суб'єктів, покликаних здійснювати державне управління об'єктами державної власності.

– фактичним виведенням за межі кола суб'єктів державного управління приватних осіб. Хоч у науковій літературі постійно й наголошувалося, що радянське державне управління характеризувалося залученням населення до його реалізації, проте, насправді, відповідних механізмів такого залучення вироблено не було. Досить показовим у цьому плані є той факт, що за часів СРСР так і не було прийнято закону, який би надавав приватним особам можливість звертатися до органів влади з заявами, скаргами та повідомленнями. Зазначене питання регулювалося лише на рівні Указу Президії Верховної Ради СРСР від 12.04.1968 р. [10].

З огляду на це, можна зробити висновок, що державне управління за радянських часів було однією з провідних форм, у межах якої відбувалося функціонування тоталітарної держави. Тому воно здійснювалося у владно-примусовому порядку спеціально уповноваженими суб'єктами – органами державного управління.

Зміна політичної ситуації в Україні, викликана проголошенням незалежності нашої держави та її подальшою орієнтацією на підтримку й розвиток демократичних цінностей, поставили на порядок денний питання про перегляд змісту та призначення державного управління. Насамперед зазначимо: із запровадженням в Україні конституційного принципу розподілу влади державне управління вже не могло характеризуватися в якості одного з видів державної діяльності, проте це й не означало, що державне управління як таке зникло.

Державне управління, на думку В. Б. Авер'янова, існувало та продовжує існувати цілком об'єктивно. Адже його основне призначення – виконання правових актів та інших рішень державних органів шляхом регулятивного і розпорядчого впливу на суспільні відносини та процеси – не тільки зберігається, але й набуває все більшого значення в умовах загальної трансформації ролі держави у новостворюваному громадянському суспільстві з його ринковими механізмами, стандартами демократичної й відкритої влади. На думку вченого, державне управління за сучасних умов слід тлумачити як самостійний специфічний вид державної діяльності, який у цілісному вигляді або у вигляді своїх окремих функцій, форм, методів та інших елементів змісту в тому чи іншому обсязі здійснюється практично всіма державними органами, що належать до різних гілок державної влади [11, с. 132]. Інакше кажучи, у даному випадку йдеться про те, що кожен орган державної влади, незалежно від того, які функції він виконує, є одночасно і суб'єктом державного управління, оскільки він діє від імені держави та має можливість через використання правових засобів впливати на діяльність та поведінку приватних осіб.

Подібний підхід до тлумачення державного управління у сучасних умовах, на наш погляд, дещо невинуватий, оскільки приводить до висновку не про звуження меж державного управління, яке реально має місце за нинішніх умов [12], а, навпаки, про їх розширення, та як наслідок про домінування держави над приватними особами. Вважаємо, що згаданий вище підхід до розуміння категорії державне управління, знову ж таки, було вироблено без урахування принципу поділу влади. У зв'язку з цим, повну підтримку у нас знаходить думка Р. С. Мельника, який вважає, що, принцип поділу влади, поміж іншим, означає також і те, що кожен з органів державної влади, який входить до тієї або іншої гілки влади, може функціонувати лише у відповідній формі. Для органу законодавчої влади це законотворчість, для органів виконавчої влади – державне управління, для органів судової влади, – правосуддя [13]. Принагідно зауважимо, що подібної позиції свого часу дотримувався також і В. Б. Авер'янов, який писав, що «виконавча влада й державне управління є своєрідними сторонами – умовно кажучи, «статикою» і «динамікою» – єдиного явища, яке прийнято визначати як управлінську (або адміністративну) сферу діяльності держави» [14, с. 37]. Зрозуміло, що подібні «статичні» та «динамічні» прояви наявні також і в інших сферах функціонування держави.

Поділяючи сформульовану думку, зазначимо, що такий підхід до тлумачення названої категорії дозволить, по-перше, на функціональному рівні забезпечити дію принципу розподілу влади, тобто, коли кожна гілка влади має отримати власну форму функціонування, якими, відповідно, є законотворчість, державне управління та судочинство; по-друге, уникнути необхідності введення у правову теорію загального та вузького розуміння категорії державне управління; по-третє, спростити теорію адміністративного права, в якій термін «державне управління» тлумачиться з різних позицій і пов'язується то з діяльністю органів виконавчої влади, то з діяльністю взагалі усіх органів державної влади [15, с. 13, 14], що, зрозуміло, аж ніяк не сприяє «чистоті» наукового мислення, а головне – «чистоті» наукових висновків.

Отже, з огляду на викладене, термін «державне управління» є категорією, яка повинна та може аналізуватися виключно через призму діяльності органів виконавчої влади. Проте, слід зазначити, що в літературі існує точка зору, представники якої вважають, що виконавча влада далеко не завжди здійснюється у формі державного управління. Так, В. Б. Авер'янов з цього приводу зазначав, що для органів виконавчої влади державне управління – це один із провідних напрямів діяльності, хоча далеко не всеохопний, тим більше не єдиний. На його думку, органи виконавчої влади діють або як суб'єкти державного управління, або як суб'єкти публічно-сервісної діяльності, останню з яких учений до державного управління, відповідно, не зараховував. Публічно-сервісний напрямок функціонування органів виконавчої влади утворювався за рахунок діяльності, пов'язаної зі: здійсненням розгляду і вирішенням різних індивідуальних звернень приватних (фізичних і юридичних) осіб з приводу реалізації їхніх суб'єктивних прав і охоронюваних законом інтересів; наданням конкретним приватним особам адміністративних (управлінських) послуг у вигляді дозвільно-ліцензійних, реєстраційних та інших подібних дій; прийняттям індивідуальних зобов'язальних рішень щодо приватних осіб з питань виконання ними різноманітних обов'язків, передбачених законом, а також розв'язанням

так званих «публічних» справ (наприклад, з питань відселення людей під час будівництва шляхів, мостів, енергетичних мереж, відведення земель для загальнодержавних потреб тощо); здійсненням позасудового розгляду адміністративно-правових спорів у порядку адміністративного розгляду скарг приватних осіб; ужиттям щодо громадян заходів адміністративного примусу, і, в першу чергу, заходів адміністративної відповідальності [11, с. 243, 244].

Зупинимося на аналізі наведеної точки зору детальніше.

Головна особливість сформульованої концепції, на наш погляд, у тому, що її автор намагався сформулювати оновлене розуміння категорії державне управління, яке б принципово відрізнялося від поглядів радянських авторів на вказаний термін. Частково зазначеної мети було досягнуто, зокрема, за рахунок «розкладання» державного управління на, власне, державне управління та публічно-сервісну діяльність. Зазначену ідею було підхоплено іншими авторами, наслідком чого стала досить велика кількість наукових доробок, присвячених вивченню нового напрямку функціонування публічної адміністрації – публічно-сервісної діяльності.

Однак у даній концепції є дві вади, які не дозволяють визнати її у повній мірі життєздатною. У першому випадку йдеться про те, що сформульовані В. Б. Авер'яновим види неуправлінської (публічно-сервісної) діяльності органів виконавчої влади подекуди не узгоджуються зі сформульованим ним же визначенням категорії управління, під яким він розумів *владно-організуючий вплив* (виділено мною – І. С.) керівних суб'єктів на спільну діяльність людей з метою їх упорядкування, координації та спрямування для ефективного досягнення загальних (спільних) цілей і завдань цієї діяльності [11, с. 243]. Так, у нас виникає питання, невже застосування заходів адміністративного примусу, які характеризуються владною природою [16, с. 37, 46], не є найтипівішим проявом управління?! Вважаємо, що на поставлене запитання необхідно відповісти ствердно.

Що стосується другої вади, то вона пов'язана із занадто вузьким розумінням категорії управління, яке зводилося В. Б. Авер'яновим лише до владно-організуючого впливу. Річ у тім, що в науковій літературі існують ще інші погляди на тлумачення названого поняття. Так, наприклад, у Великому енциклопедичному юридичному словнику зазначається, що владно-управлінський характер державного управління в ринкових умовах якісно змінюється. «Домінуючими стають заходи заохочення, стимулювання, переконання, формування громадської думки і свідомості, почуття відповідальності та обов'язку» [17, с. 922]. У свою чергу, Н. А. Куртінков під управлінням розуміє процес створення цілеспрямованої взаємодії суб'єкта та об'єкта управління заради досягнення соціально значущих результатів. Головною особливістю наведеного визначення, на думку автора, є те, що «вплив» суб'єкта управління на об'єкт з одностороннього явища перетворюється на їхню «взаємодію», що більшою мірою відповідає діалектиці соціальних систем [18, с. 14].

З огляду на викладене, зробимо висновок, що управління за сучасних умов може здійснюватися у будь-яких, а не лише владно-організуючих, формах, тобто немає підстав для того, щоб розділяти єдину за своєю сутністю діяльність органів виконавчої влади на управлінську та публічно-сервісну, кожна з яких спрямовано на досягнення єдиної (спільної) соціальної мети – утвердження та забезпечення реалізації прав і свобод приватних осіб.

Неможливість поділу діяльності органів виконавчої влади на управлінську та публічно-сервісну стає очевидною також і з огляду на існуючі нині інструменти діяльності останніх. Так, аналіз сучасної української [19], а також європейської адміністративно-правової літератури [20] показує, що органи виконавчої влади для реалізації покладених на них обов'язків можуть використовувати досить потужний інструментарій. Насамперед органи виконавчої влади будь-якого рівня мають право на видання нормативних адміністративних актів, покликаних регулювати відповідні суспільні відносини. Такі акти найчастіше видаються у формі наказів. Поряд з цим названі суб'єкти приймають також індивідуальні адміністративні акти, які, однак, можуть мати різну правову природу та різні правові наслідки для приватних осіб. Тому пропонуємо, передусім, розрізняти адміністративні акти, що обтяжують та такі, що сприяють. Обтяжуючі адміністративні акти приймаються органами виконавчої влади та їх посадовими і службовими особами в односторонньому порядку, тобто без згоди приватних осіб, на яких

вони поширюють свою дію (рішення про проведення позапланової перевірки, постанова про притягнення до адміністративної відповідальності тощо). Що ж стосується адміністративних актів, що сприяють, то вони головним чином приймаються за наслідками відповідного звернення приватної особи, яка потребує від органу виконавчої влади сприяння у реалізації наданих їй прав або свобод (рішення про реєстрацію громадської організації, рішення про видачу ліцензії на право зайняття підприємницькою діяльністю тощо).

Однак зазначеними видами адміністративні акти не закінчуються. Досить часто органи виконавчої влади приймають так звані акти-плани [21, с. 187], на підставі яких планується забудова населених пунктів, будівництво доріг, аеропортів тощо. Особливістю зазначених актів у тому, що вони торкаються інтересів невизначеного кола приватних осіб, тобто можуть нести у собі як позитивні, так і негативні наслідки для певних категорій таких осіб.

Крім цього, органи виконавчої влади для реалізації покладених на них обов'язків можуть вдаватися й до так званих адміністративно-приватних дій (скажімо, цивільні договори). Як зазначають з цього приводу німецькі вчені, у ході такої діяльності адміністративні органи зв'язані основними правами, принципами адміністративного права та правилами про компетенцію, що, відповідно, дозволяє зараховувати їх до одного з різновидів саме адміністративних актів [22, с. 18].

Отже, з огляду на викладене, а також з урахуванням пропозиції В. Б. Авер'янова, що пов'язана з розподілом діяльності органів виконавчої влади на управлінську та публічно-сервісну складові, майже неможливо визначитися з належністю актів-планів, цивільних договорів, укладених органами виконавчої влади, до однієї з названих складових. Це пов'язано з тим, що названі види адміністративних актів можуть мати як управлінські (примусові, односторонньо владні), так і сервісні (такі, що сприяють, елементи. Таким чином, озвучена В. Б. Авер'яновим думка про те, що виконавча влада реалізується не тільки у формі державного управління, досить спірна з наукової точки зору й непридатна до використання – з практичної. Вважаємо, що в розподілі діяльності органів виконавчої влади на означені підвиди немає ніякого сенсу. Доцільнішим є чітке виділення засобів, за допомогою яких діють органи виконавчої влади, що дозволить урахувати особливості окремих з них під час розробки правових актів, спрямованих на регулювання порядку їх використання.

Висновки. Таким чином, зробимо такий загальний висновок: державне управління – це форма діяльності органів виконавчої влади, яка реалізується через застосування різноманітних засобів (адміністративних актів), спрямованих на приватних осіб, а також інших суб'єктів, які не перебувають із відповідним органом виконавчої влади у стані службового підпорядкування.

Список використаних джерел:

1. Гессен В. М. Главные моменты юридического развития России в XIX в. / В. М. Гессен // *Право*. – 1901. – № 6. – С. 281–298.
2. Еропкин М. И. Советское административное право / М. И. Еропкин, А. П. Ключниченко : учебник для средних юридических заведений. – М. : Юрид. лит., 1979. – 312 с.
3. Пахомов І. М. Радянське адміністративне право. Загальна частина : підручник / Пахомов І. М. – Львів : Вид-во Льву ; под ред. В. И. Поповой, М. С. Студеникиной. – М. : Юрид. лит., 1982. – 288 с.
5. Советское административное право : учебник. – М. : Юрид. лит., 1985. – 544 с.
6. Машаров И. М. Государственное управление как категория российского административного права: исторический аспект и современное понимание / И. М. Машаров // *Актуальные проблемы теории и истории государства и права*. – 2006. – № 9. – С. 19–21.
7. Лазарев Б. М. Некоторые вопросы государственного управления в условиях общенародного государства / Б. М. Лазарев // *Советское государство и право*. – 1963. – № 12. – С. 24–33.
8. Кобалевский В. Очерки советского административного права / Кобалевский В. – Х. : Гос. издат. Украины, 1924. – 258 с.
9. Козлов Ю. М. Некоторые вопросы государственного управления в условиях социалистического общенародного государства / Ю. М. Козлов // *Советское государство и*

право. – 1963. – № 1. – С. 32–43.

10. О порядке рассмотрения предложений, заявлений и жалоб граждан [Электронный ресурс] : Указ Президиума Верховного Совета СССР № 2534 от 12.04.1968 г. – Режим доступа : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1076.285.0>.

11. Державне управління: європейські стандарти, досвід та адміністративне право / [В. Б. Авер'янов, В. А. Дерещ, А. М. Школик та ін.] ; за заг. ред. В. Б. Авер'янова. – К. : Юстиніан, 2007. – 288 с.

12. Мельник Р. С. Сучасна адміністративно-правова доктрина та управлінська термінологія: як узгодити їх між собою? / Р. С. Мельник // Юридична Україна. – 2010. – № 5. – С. 40–44.

13. Мельник Р. С. Категорія «публічне управління» у новій інтерпретації Р. С. Мельник // Право і суспільство. – 2012. – № 6. – С. 85–89.

14. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики ; за заг. ред. В. Б. Авер'янова. – К. : Факт, 2003. – 384 с.

15. Демократичні засади державного управління та адміністративне право : монографія / [кол. авт. : Шемшученко Ю. С., Авер'янов В. Б., Андрійко О. Ф., Кресіна І. О., Нагребельний В. П. та ін.] ; за заг. ред. д.ю.н. В. Б. Авер'янова. – К. : Юридична думка, 2010. – 496 с.

16. Комзюк А. Т. Адміністративний примус в правоохоронній діяльності міліції : дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.07 / Комзюк Анатолій Трохимович. – Х., 2002. – 408 с.

17. Великий енциклопедичний юридичний словник ; за редакцією акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. – К. : ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2007. – 992 с.

18. Государственное управление: основы теории и организации : учебник : в 2 т. – Т. 1 ; под ред. В. А. Козбаненко. – [изд. 2-е, с изм. и доп.]. – М. : «Статут», 2002. – 366 с.

19. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України / автор-упоряд. В. П. Тимошук. – К. : Факт, 2003. – 496 с.

20. Maurer H. Allgemeines Verwaltungsrecht. Verlag C.H. Beck, München, 2009 ; Schmidt-Aßmann E. Die Lehre von den Rechtsformen des Verwaltungshandelns / E. Schmidt-Aßmann, DVBl. – 1989. – 533 s.

21. Мельник Р. С. Система адміністративного права України : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.07 / Мельник Роман Сергійович ; ХНУВС. – Х., 2011. – 415 с.

22. Butterwegge Georg Verwaltungsvertrag und Verwaltungsakt: Probleme der Überschneidung von Verwaltungsakten und Verwaltungsverträgen unter besonderer Berücksichtigung des Verfügungsvertrages. – Berlin : Duncker und Humbold, 2001. – 136 s.

ГЕРМАНЮК М. О.,

кандидат юридичних наук
викладач кафедри адміністративного
та господарського права

САФРОНОВА Є. М.,

здобувач викладач кафедри
адміністративного та господарського права
(Запорізький національний університет)

УДК 35.071.1.001.33

ДО ПИТАННЯ КЛАСИФІКАЦІЇ ПРИНЦИПІВ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

Крізь призму адміністративно-правової літератури розглянуто підходи до класифікації принципів державної служби в Україні, проаналізовано сутність, роль та значення класифікації принципів державної служби для їх групування та уніфікації, виділено основні критерії для класифікації принципів державної служби.

